

Specializirana revija za trajnostni razvoj

ESG

okolje družba upravljanje

183

OKTOBER 2023

Biološki odpadki:

Zmožljivosti za
predelavo bio
odpadkov ni dovolj

- E** REC 2023: Z različnimi interesi o novih rešitvah za ravnanje z odpadki
- E** Petra Prebil Bašin: Evropska industrija kriči zaradi nekonkurenčne cene energentov
- E** dr. Jože P. Damijan: Za Slovenijo je optimalna kombinacija OVE in jedrske energije
- E** Rok Barbič: Podjetje, ki opremlja najbolj prestižne hotele po svetu
- E** mag. Klementina Zapušek: Ljubljana, Kranj in Velenje po več poteh do podnebne nevtralnosti do leta 2030
- S** dr. Maja Fošner: Zaposljivost diplomantov logistike je odlična
- G** mag. Vanesa Čanji: Vse več podjetij se zaveda, da gre zares

Zelena
Slovenija

ISSN 1855-4849

Poština plačana pri pošti
1102 Ljubljana

SEBASTIJAN ZUPANC PREDELAVA BIOLOŠKO RAZGRADLJIVIH ODPADKOV

Zmoglјivosti za predelavo bio odpadkov ni dovolj

»Biološki odpadki se bodo še naprej izvažali v tujino. Le upamo lahko, da nam končno države, kjer so predelovalni obrati, ne prepovedo izvoza, kot se je zgodilo z blatom iz čistilnih naprav,« pojasnjuje sedanje razmere na trgu z biološkimi odpadki, torej tudi z zavrženo hrano, Sebastijan Zupanc, direktor Zbornice komunalnega gospodarstva. Nekatere bioplinarne so zaprle vrata, težave so v kompostarnah, zmoglјivosti za predelavo ni, cene obdelave pa naraščajo. Zbornica predlaga, da postane obdelava bio odpadkov obvezna gospodarska javna služba. Sogovornik opozarja, da potrebujejo lokalne skupnosti pomoč za »razbitje NIMBY efekta«.

JOŽE VOLFAND

● **Količina bioloških odpadkov se povečuje v EU in v Sloveniji, kar se kaže tudi v tonah zavržene hrane. V Sloveniji smo lani zavržli 150.839 ton hrane in prav odpadna hrana predstavlja največji delež v bioloških odpadkih, večinoma po izvoru v gospodinjstvih, v gostinstvu in pri strežbi hrane. V tem letu je predvideno obvezno ločeno zbiranje bioloških odpadkov, čeprav je v marsikateri občini zbiranje v rvajih in drugih zabojnikih že urejeno. Kaj za komunalna podjetja pomeni ta zaveza, ki jo morajo izpolniti vse članice EU? Kakšno oceno si zasluži sedanja stopnja odlaganja bioloških odpadkov v rvaje zabojnike in koliko je razvito hišno kompostiranje? Zbiranje biološko razgradljivih odpadkov je v Sloveniji obvezno že vrsto let (Uredba o obvezni občinski gospodarski javni službi (GJS) zbiranja komunalnih odpadkov – 8. člen in Uredba o ravnanju z biološko razgradljivimi kuhinjskimi odpadki in zelenim vrtnim odpadkom – 5. člen). Evropski predpisi nas potemtakem ne zavezujejo na novo. Sistem je vzpostavljen in deluje. Vsa gospodinjstva so zavezana k zbiranju biološko razgradljivih odpadkov iz gospodinjstev. Njihova odločitev pa je, ali jih prepuščajo izvajalcu gospodarske javne službe v rvajem zabojniku ali pa jih hišno kompostirajo. Nadzor nad izvajanjem je v pristojnosti medobčinskega inšpektorata.**

● **A kaj kaže praksa pri ločevanju biološko razgradljivih odpadkov?**

Uporabniki, ki so vključeni v sistem zbiranja odpadkov, dobro ločujejo in poznajo pravila ločevanja odpadkov. Sortirne analize mešanih komunalnih odpadkov (MKO) pa kljub temu kažejo, da še vedno velika količina biološko razgradljivih odpadkov nepravilno pristane v zabojniku za MKO. Tudi do 30 %. V rvajih zabojnikih za biološko razgradljive odpadke se znajde tudi velika količina plastičnih vrečk, v katerih v gospodinjstvih zbirajo biološko razgradljive odpadke. Hišno kompostiranje se dobro izvaja na

podeželju, medtem ko v mestnih okoljih ni najbolj razvito. Izziv predstavlja predvsem pravilni način kompostiranja, saj vsi biološko razgradljivi odpadki iz gospodinjstev v hišnih kompostnikih niso kompostabilni, npr. olupki agrumov. Poleg tega pa ostanki hrane iz gospodinjstev privabljajo glodavce, potepuške pse, mačke in divje živali.

● **A težav je več. Predelava v bioplinarnah se je zmanjšala, nekatere kompostarne so zaprle obrate, zbrane količine bioloških odpadkov se izvažajo, čeprav v nekaterih komunalnih podjetjih vendarle zagotavljajo kakovostno predelavo in proizvodnjo bioplinov. A Slovenija nima dovolj zmoglјivosti za predelavo, obdelava pa je tržna dejavnost. Cene obdelave bio odpadkov so se v zadnjih treh letih zvišale s cca. 50 na 120 eur na tona. Zakaj, kaj se dogaja? So to grehi zakonodaje? Leta 2016 je bil podan predlog regijskih centrov za predelavo komunalnih odpadkov, da postane zbiranje biološko razgradljivih odpadkov gospodarska javna služba. Takrat je bilo v Sloveniji dosti kapacitet. So se pa kmalu zatem začele zapirati plinarne in kompostarne, na primer Vrhnika Saubermacher, nekateri prevzemniki pa so zmanjšali prevzem, na primer Roks. Danes slovenski prostor ne zagotavlja zadostnih kapacitet za obdelavo bioloških odpadkov tudi zaradi težav pri pridobivanju okoljevarstvenih dovoljenj. Tako se je prevzem bioloških odpadkov iz gospodinjstev, namenjen v predelavo v Sloveniji, zmanjševal. Vedno več je bilo pritiskov lokalnih skupnosti za zmanjševanje oziroma zaprtje predelovalnic. Povrh vsega pa je količina ločeno zbranih odpadkov naraščala zaradi dobrega osveščanja in izobraževanja uporabnikov s strani komunalnih podjetij.**

● **In kaj se je zgodilo?**

Znašli smo se v situaciji, ko v Sloveniji primanjkuje predelovalcev bioloških odpadkov. Razkorak med zbranimi in predelanimi odpadki je tako velik, da je treba bio odpadke

Sebastijan Zupanc, direktor Zbornice komunalnega gospodarstva

iz gospodinjstev izvažati v tujino. Morda je zdaj pravi trenutek, da še enkrat razmislimo o obdelavi bio odpadkov kot o obvezni gospodarski javni službi.

● **Toda zakaj so bioplinarne opustile dejavnost, zdaj so težave tudi v kompostarnah, čeprav nekatere kompostarne izdelujejo odličen kompost in ga dobro prodajajo?**

Nekatere bioplinarne so v celoti prenehale z obratovanjem. Veliko jih je zmanjšalo prevzem biološko razgradljivih odpadkov iz gospodinjstev zaradi primesi, ki onemogočajo kakovostne procese predelave. Za kakovostno predelavo bi v kompostarnah potrebovali nove tehnologije predhodne obdelave biološko razgradljivih odpadkov za odstranitev primesi, ki so posledica slabega ločenega zbiranja odpadkov. Cena obdelave bio odpadkov na trgu tega ni prenesla, zato so začeli zmanjševati obseg predelave.

● **Kaj bi Slovenija pridobila, če bi uredila predelavo bioloških odpadkov, in zakaj se zbornica zavzema, da postane predelava gospodarska javna služba, ki bi jo izvajala komunalna podjetja?**

Izvajanje neke dejavnosti kot gospodarska javna služba se ustanovi takrat, ko trg ne more zagotavljati izvajanja dejavnosti ali pa je ta dejavnost tako zelo pomembna, da se je ne želi prepustiti trgu, ker ni zagotovila za dolgoročno izvajanje dejavnosti. Glede na to, da v tem trenutku v Sloveniji trg ne zagotavlja zadostne predelave bio razgradljivih odpadkov, je ena od rešitev, da se uvede obvezna GJS obdelave bio odpadkov iz gospodinjstev. Ureditev predelave bioloških odpadkov v Sloveniji bi prinesla trajnostne koristi, vključno z zmanjšanjem odpadkov, ekonomskimi prihranki in izkoriščanjem naravnih virov za gnojenje in energijo. Zagotovila bi dolgoročno stabilnost in samozadostnost pri ravnanju z odpadki in oskrbi z energijo. Ključno je vzpostaviti učinkovit sistem in spodbujati trajnostne prakse.

● **Delež bio odpadkov med mešanimi komunalnimi odpadki znaša 34 %. Ali sedanja problematika lahko ogrozi cilje, ki jih je potrebno doseči glede priprave komunalnih odpadkov za ponovno uporabo in njihovo recikliranje do leta 2025?**

Biološko razgradljivi odpadki med

komunalnimi odpadki zagotovo predstavljajo motnjo pri recikliranju reciklabilnih materialov. Zato moramo za doseg ciljev prebivalstvo osvestiti, da se še bolj potrudi pri kakovosti ločeno zbranih odpadkov. Pristojnemu ministru je Zbornica komunalnega gospodarstva pred časom že podala predlog za pripravo nacionalnega programa osveščanja prebivalstva za pravilno ločeno zbiranje vseh komunalnih odpadkov. Kot vemo, bo leta 2025 uveljavljena proizvajalčeva razširjena odgovornost tudi za zbiranje tekstilnih odpadkov.

● **Poročilo o okolju za leto 2022 analizira problematiko zavržene hrane, ne analizira pa ravnanja in težav pri predelavi bioloških odpadkov. Uredba o ravnanju z biološko razgradljivimi kuhinjskimi odpadki in zelenim vrtnim odrezom je bila sprejeta že leta 2010. Kje se je najbolj zalomilo?**

Zagotovo je potrebno z določili predpisov slediti razvoju družbe in jih sproti spreminjati, v kolikor ne dosejajo zelenih ciljev. V Zbornici komunalnega gospodarstva ocenjujemo, da imamo pri biološko razgradljivih odpadkih priložnost izboljšav predvsem v

določitvi obveznega zbiranja biološko razgradljivih odpadkov v rjavih zabojnikih in na podeželju pri obveznem kompostiranju zelenega odreza, to je vejevja, pokošene trave ... Za to, da se je zalomilo pri zmanjševanju proizvodnih kapacitet za predelavo bio odpadkov, niso krivi neustrezni predpisi. Dejstvo je, da so predvsem lokalne skupnosti po principu NIMBY efekta nasprotnice kompostarn v njihovem kraju. To dolgoročno ni vzdržno ne za doseganje ciljev recikliranja ne za zagotavljanje samozadostnosti Slovenije pri predelavi komunalnih odpadkov, ki nastajajo na območju naše države.

● **S katerimi predlogi želi komunalna zbornica odpraviti sedanje zagate in ustvariti možnosti za predelavo bio odpadkov v Sloveniji? So načrti za izgradnjo kapacitet, kaj bi lahko storili v regijskih centrih za ravnanje z odpadki?**

Država mora s pozitivnim pristopom pristopiti k vzpostavitvi zadostnih predelovalnih kapacitet za biološko razgradljive odpadke. Mislim na subvencije, pomoč pri umeščanju objektov, pomoč lokalnim skupnostim za razbitje NIMBY efekta ... Hkrati je potrebno na nacionalni ravni začeti osveščati prebivalstvo Slovenije o pravilnem ravnanju s komunalnimi odpadki in tako dvigniti kakovost vseh ločeno zbranih odpadkov. Osveščanje na nacionalni ravni si mora najti prostor v medijih v najbolj spremljanem terminu gledalcev in poslušalcev, kot npr. reklame za

pralne praške, avtomobile, trgovske centre ...

● **Bo to dovolj?**

Dobremu osveščanju mora slediti strikten nadzor. V Sloveniji bomo morali spoznati, da je nepravilno ravnanje z odpadki in nepotrebno onesnaževanje okolja kaznivo ravnanje zoper okolje, ki ga imamo izposojenega od naših zanamcev.

● **Do leta 2030 bi morali v Sloveniji za polovico zmanjšati količino zavržene hrane. Kako to doseči? Vlada je sprejela akcijski načrt za izvajanje strategije Spoštujmo hrano, spoštujmo planet. Toda akcijski načrt je usmerjen v preprečitev nastajanja izgub in presežkov odpadne hrane v celotni oskrbni verigi. A čigava je skrb, kaj se bo zgodilo z zavrženo hrano, če je to odpadki, vir, ki bi ga morali koristno uporabiti?**

Tudi pri tem vprašanju bi se navezal na osveščanje in vzgojo slehernega prebivalca Slovenije. Skrb za zmanjšanje količine zavržene odpadne hrane mora biti naloga vseh prebivalcev Slovenije, država pa mora vzpostaviti mehanizme, da se to spodbuja. Za zmanjševanje odpadne hrane iz gospodinjstva je najcenejši ukrep osveščanje prebivalstva in vzgoja otrok. V učnih programih osnovnih in srednjih šol še vedno nimamo predmeta, ki bi predstavljal te teme. Izjeme so zgolj Eko šole. Ko pa enkrat pride do situacije, da je potrebno hrano vseeno zavreči, je treba to narediti z veliko skrbnostjo za pravilno

ločeno zbiranje v zabojnikih za biološko razgradljive odpadke. Za ustrezno nadaljnjo predelavo teh odpadkov poskrbi komunalno podjetje, ki na posameznem območju zbira komunalne odpadke, saj jih preda v predelavo specializiranim prevzemnikom.

● **Kaj bo z bio odpadki, če v Sloveniji ni možnosti za predelavo?**

Biološki odpadki se bodo še naprej izvažali v tujino. Le upamo lahko, da nam končne države, kjer so predelovalni obrati, ne prepevedo izvoza, tako kot se je leta 2020 zgodilo z blatom iz čistilnih naprav.

● **Podjetje Skaza razvija pilotni projekt Skupaj s Skazo v krožno gospodarjenje z biološkimi odpadki. Za njihov projekt se je odločila mariborska občina. Je to izziv za vsa komunalna podjetja?**

Ta projekt je zagotovo primer dobre prakse, ki kaže, da se z zavzetim delom lahko dosežejo dobri rezultati. Vendar težko ocenimo, da bi bil to dober »recept« za vsa komunalna podjetja. Posebnosti lokalnih skupnosti se odražajo zelo različno in so odvisne od gostote poseljenosti, urbanega ali podeželskega okolja, kulturnih in etičnih značilnosti, ekonomske moči ... Še bi lahko našteval. Enotno prav vsem lokalnim skupnostim pa je, da morajo vsi prebivalci biti seznanjeni o pravilnem ravnanju z odpadki in se zavedati posledic, če tega ne izvajajo.

Praksa

Nekatere izvajalce obdelave bio odpadkov in deležnike, ki so zainteresirani za učinkovito ravnanje, smo povabili, da povedo, kaj se dogaja v kompostarnah, centrih za ravnanje z odpadki in v občinah. Nekatera podjetja niso odgovorila, prejeta mnenja objavljamo.

Z izvozom bio odpadkov bo cena še višja

Matjaž Rus, Roks recikliranje d.o.o.:

Kolikor sem seznanjen iz javno dostopnih podatkov, se je ena kompostarna ukinila zaradi zavrnitve izdaje OVD in neupoštevanja inšpekcijskih odredb. Na željo upravljalca se je ukinila še ena kompostarna zaradi poslovnih razlogov, vendar je OVD še vedno aktiven. Cena obdelave bi lahko bila bistveno nižja, če bi se biološki odpadki ustrezno ločevali na samem izvoru. Moje osebno mnenje

je, da prebivalstvo še ni dovolj ozaveščeno glede pravilnega ločevanja odpadkov. Stroji za izločanje tujkov iz bioloških odpadkov so zelo dragi, njihova "življenjska" doba pa je kratka. Izločene tujke se mora plasirati prevzemnikom, ki takšen odpadki lahko predelajo. Tudi pri njih je cena zelo visoka. Z izvozom odpadkov bo cena v prihodnosti še višja. Izgubljata se tudi slovenska stroka in njen podmladek.

Naša kompostarna ROSA si je zelo prizadevala za prepoznavnost in povezanost s prebivalstvom v okolici z raznimi dogodki, kot so dnevi odprtih vrat, donacije društvom, brezplačna dostava komposta občanom Vrhniko, obiski šol in vrtcev ... To so spodbude za prihodnost! Dela že 13 let. Otroci, ki so nas takrat obiskovali, so danes dijaki ali študenti. Od leta 2018, po spremembi lokalne politike, tega posluha s strani občine Vrhniko ni več!

Kar zadeva predlog Zbornice komunalnega gospodarstva, da naj obdelava bio odpadkov postane obvezna gospodarska javna služba,